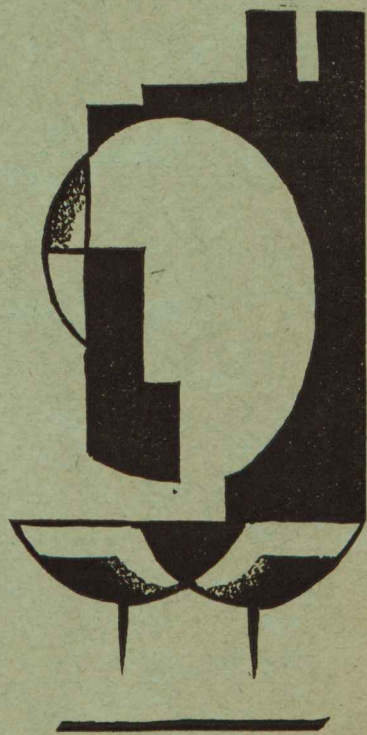

nr. 102

AJA TAR

N. II. MCMXXXVII

Spetsiaalne fond

AJATAR

Ar 927 P
Ajatar

XI

ENSV
Riigikogu
Raamatukogu

1927

~~Riigiraamatukogu.
№.~~

August Kitzberg

suur Tartus ... 62 aasta vanuses, kopsapõletiku. Ta sorm on valusaks ...

Nagu Kitzbergi ...

XII. MCMXXVII

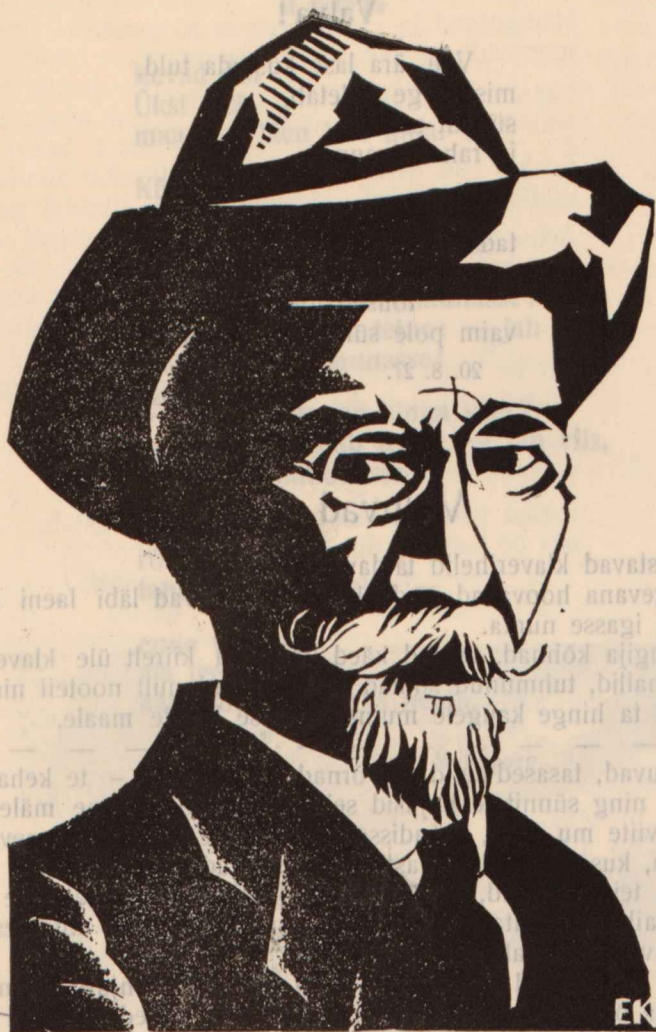
Sisu:

	lehek.
A. Kitzberg †	3
Valva !	4
Võluvad helid	4
Teel	5
Rannalinnan	5
Viimane akkord	6
Kooli üheksandaks aastapäevaks	7
Sügis linnan	8
Velv	9
Marmorneitsi	11
Sügiseleegiad	15
Ajalaul	16
Sa oled	18
Mure	20
Lahkumine	20

Kaas: E. Kustman'ilt.

Väljaandja: Järvamaa Paide Ühisgümnn. Noorsoo Liit.

A. Seidelberg'i pärij. trükk. Paides 1927.

EK

E. Kustman'ilt.

August Kitzberg

suri Tartus 10. oktoobril s. a., 62 aasta vanuses, kopsupõletikku. Ta surm on valusaks kaotuseks Eestile, sest nii meie näite- kui ka vestekirjanduses oli kadunu rahvalikumaid, loetavamaid ja armastatumaid kirjanikke.

Nagu Kitzberg'i tööd, nii ka ta isik oli läbi imbund soojast isamaa armastusest — tundugu siis nüüd ka armastusest õhkuvana kodumaa muld ta vastu, kui ta puhkab Tartus Maarja koguduse surruaial, maetuna sinna 14. oktoobril.

AJATAR.

Valva!

Veli, ära lase kustuda tuld,
mis hinge põletab,
südanit salvab
ja rahu ei anna!

Kui ähvardab raugeda leek,
tad sütitaja jälle —
kui puhub tuulehoog,
tõuseb lõkkele leek —
vaim pole sündinud, et surra!

20. 8. 27.

Metsapoeg.

Võluvad helid.

Unistavad klaverihelid täidavad tuba.

Tugevana hoovavad nad klaverist, hõljuvad läbi laeni ulatavate loorberite igasse nurka.

Mängija kõhnad, valged käed libisevad kiirelt üle klaveri klahvide, ta hallid, tuhmunud silmad lebavad tardunult nooteil ning helid kannavad ta hinge kaugele muinasjutulisse helide maale.

— — — — —
Võluvad, tasased helid, — õrnad ja õõtsuvad — te kehastute mu unistuses, ning sünnitate kujusid sellest, mis on igavene mälestus!

Te viite mu õrna, kevadisse kuuvalgesse öösse pudenevate toomede alla, kus õõbikud vastastikku hõiskavad.

Aga teie võimsad, kindlad helid — maruna tormate üle kõigist, mis on vaikne, matata kõik, mis on surelik ja viite mu kesksügisel öö mässava mere kaldale.

Ent õrnul käsil kannavad helid mu üle tühjuse, tundmatuile maile, kus õrnalt lainetava unistumere kaldal lained laulavad hõbedasi laule, kus ei ole muret ega valu, kus elatakse laulust, mida sünnitavad vahutavad merelained, kristallselged vetevood.

Kaua olen ju hõljunud unistumere siniseis vooges, kuulates nende hõbeselgeid laule. Kuid miks ma ei kuule enam nende laule, miks kaob unistusmeri mu ümber, kust tulevad need kärisevad, karedad, helid, mis rebendavad mu õrna, tundelise hinge?

Aa, need on viimsed akordid, mida mängija lööb klaveri klahveil, mis panid vaikima lained mässaval unistumemel.

Ah! teie võluvad helid — — — — —

Paides, 1927.

—YVE—

Teel.

Kevad õõl
Üksi teel
maanteel läen läbi küla.

Küla all
tee pöörangul
kohtab kaks neidu ja mina.

— Milline tee läeb Simunasse?
— See! Tõendab teine: — jah see,
tee see viib Simunasse!

— Versti mitu on sinna veel?
— Viis! Tõendab teine: — jah viis,
versti viis Simonasse!

Õigel teel,
rõõmul meel,
tahtsin tänada neide —

enne veel
aia teel
kadusid majja kaks neidu.

19. VI. 27.

Metsapoeg.

Rannalinnan.

Lutsuson.

I.

Rannalinn ja meri, liival lebab mänd,
üle muuli silla, kõnnib üksik blond.

Männitukas sirgub, kuuski saledaid
kohinates kuulen, hääli haledaid.

Mere koha sain ma, kaugelt tunda vaid
nagu postel traate, tuules hundavaid.

Vaikselt mõtiskleden, kõnnsin liivateid
Sireenid laulsid tasa — kuulsin kaua neid.

II.

Hämarbund ja vaikus, tyhjalts haigutab
merrevajuv päike, taevast laigutab.

Lääneserval kustub, pikka ehajoon
lehti longu laseb, vaikselt anemoon.

Liivale end heitnud, männi siluett
uduloori mattund, ridaspuude kett.

Astun linna poole, ees on sadamsild
tulitornis juba, syddatakse tuld.

III.

Õõ on õudselt pime, kõnnin puiesteel
suured varjud maha, langvad aleel.

Nagu hiina latern, taevafoonil kuu,
väike kalurmaja, puudest varjatu.

Kuskil kaugel linnan, koer veel haugatab,
siis õõ uuest' tiibu, võimsalt laiutab.

Kevad. 1927.

Sügava salu madala onni ainsus mees tappis oma naise. Tasa vajas see unne igavesse, toome- ja pihlakaõite närtsides suve lõomavasse lõõska. Ent sellest on kulund juba aastaid. Ilusaid, veetlevaid? — Ei! — vähemalt madala onni ainsalle mehele mitte. Paistab punasena laiguna iga talvel roima koht, ja suve tulekuil ning ähmaseil uduõil, õhu vett täis olles, rullusid sääil välgatades kisendavaid, fosforseid koonlaid. Kord lehi värskemalt lõhnades mees üksi siis täksis harjund käega tüvesid. Kahmasid kroonide palle lehestikkude tudisedes päikese suudluste järele, et siis kohatades langeda ja maaski levitada veel õite lõhnaohvrit. Tegi mees sõrdu, loos alet. Endiseil

aegul, kuis pilk siis küünis lahkelt taganõlvakuile — säält saab veel kütist, sääl kasvab vaikse tuuleõhke painutades vili kõrkjana! Ent nüüd — nüüd rukki õietolmuna kogub hinge, midagi raskelt rusuvat. Kas ehk viimati naine? — Ei! — Mis temast! On jällegi suvi, ja paksu, valgena sambana kütissuits lookleb tõustes üles, levitades veel kord kuivand lehtede hõngu nagu elustunuiltki. Siis õhtutuule üle suurte salude tulles, tungib ta metsisse, heljub vee kohal, kaldub ran-nule ning luhtniitudelle. Kuid samal hetkel onni mees unest virgub, — ta naine kummardund ta üle. Jookseb siis sõrumaal, põikleb tuikavate tähtede all; kaob kord suitsusse — ilmub vastseltsi. Ikkagi, kuid veel tagaetuna naisest, ja ta appihüüust. Kähmab siis teelt äkki eksides ta, ja jookseb, otsal hirmuhigi, kinnisilmi kodu. Vaevalt ukse ta järel kinniprahvatades, sööstuvad ungaist ja räästaist tulikeeli — ja leekide lõömangusse nad kadusid,

Kooli üheksandaks aastapäevaks.

Üheksa tuld aseta kodu lävele, ema,
et su lapsed sind leiaksid!

Üheksa tuld, üheksa nagu su aastate arv! —

Üheksa karikat aseta pidulauale, ema —
üheksa täidetud karikat;

kaugelt ja ligidalt kokku valgunud lapsi neist jooda!

Kolme esimesse karikasse sa kalla
rõõmu, ilu ja tõe.

Nende kolme sisust sa kõige enne neid jooda.

Töö ja voores täitku kahte järgmist karikat;
lastel neid mõlemid vaja;

tööd, et kosutavat rahu ja puhkust tunda;

voorust nad vajavad endale õilsale püüdele abiks —
looma et endas surmata.

Inimeseks selle karika täide neid tehku!

Valu ja kannatust jooda kahest järgmisest karikast,
et nad sügavust saaksid,

lapsed, nähes kaksi kurbade vendade palet.

Kaheksandasse karikasse sa kalla vaimustus,
vallatu, põletav leek,

mille abil takistused võib viimseni võita.

Viimase karika täitest, ema, jootes lapsi
ära unusta ühtegi neist,

Õnnelik laps, kes sellest karikast kordki joonud!

Selle karika võimas, alati noorendav jook
su lapsed kõik ühendagu —

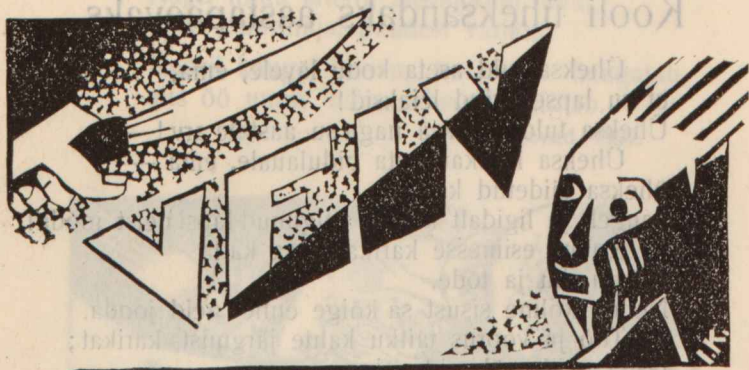
armastus olgu viimase, õilseima karika täiteks!

Metsapoeg.

Sygis linnas. P. G.

Igapäev vihma sajab ja sajab . . .
Kusagil autohääli õudsena kajab,
Porri ja vetesse sihte rajab,
Inimesi tänavalt kõrvale ajab.
Ent tuul mind tänaval edasi ajab
Sinna, kuhu hulkur too postile najab,
Viina ja varjulat hädasti vajab.
Sääl kordnik, kes tedagi koju ajab.
Kas hulkur ka kuhugi kodu vajab?
Vihma aga sajab ja sajab . . .

23. 7. 27.

Oi velvu kirjuid, põnevaid, helgeid! Oi romaane, milliseid saaks noist velvust!

Hulkus kesk metsi ääretuid. Eksind oli, ent välja pääseda tahtis sest neet labürindist. Ent kuidas? Ei lõppu puil: noid sirgeid, kõrgeid ja jämedaid. Ja myhin: toda vaid merel võib kuulda. Tuult tugevat tundus, sest miks muidu painutasid omi päid nood põlised metspuud? Sest miks muidu nii ruttasid pilved? Ent myristama hakata ähvardas, sest miks muidu tekkis tunne eelkõuene ja tumenes ämarus roomav all metspuid? Sest miks muidu kuulda mingeid myrinalid kusagil kauguses lõputus. Ent välja pääseda tollest rägastikust oli vaja, seda taheti tahtis. Ei märki mingit kuskil, ei juhatajat. Tuhandeid annaks tolele, kes aitaks . . .

Hyyd rõkatav, meeltheitev kajas ja teinegi kusagil kauguses osatas. Teadis; ta hääli nii kiiresti jooksis. Kui sama kiiresti lennata võiks. Ehk: oleks tiibu tal, uhkena tõuseks sinna, kus lendamas vaid linde kirjusulgseid. Vaataks siis säält yle maailma . . .

Raamatukogu

J. Kullerkupp'ult,

Ent pimenes yha. Vihmaga toda vallatud juba tibas. Aikegi rakstas, et v6rises maa l6hkeda 6hvardades. Oi 6udust!

Yksinda hulkus sihitult tolles neet labyrindis. Hetkeks v6lku j6llegi s6hvatas, et kummalist n6ha v6is: mingi onn nagu oli. L6ks kiiresti, koputas Siis h66l:

„Kes?“

Lihtsalt vastas: „66maja vaja!“

Ent too teine t6rkus siis yttes: „Vast leidub!“ Julgena uksegi avas, et silmitseda tulijat. P6rnitses altkulmu. R6ndur teda t6nulikult vaatles. Sisenesid. Oli onnike vaid yksinda elamiseks. R66kis too teine: erak olla. Vangina p6genend. Juba aastaid elada kaugel inimesist, noist olevusist kiusajaist, tigeaist. Kas karta? Ei! Vahest kyll tulla hunt ja hulguda pasunana. Vahest tulla karugi maa otsekui mydisedes ja kaduda. Talvel ja suvel olla ilus vaid siin, muidu 6udne.

Erakut silmitsedes: 6udsena paistis silmi vaade. Kahtluski t6rkas. Ent siis 6htust s6id, puhkamagi heitsid: erak yhte, hulkur teise tuppa.

V6ljas aga hulluna k6rgatas. Oi tulikeeli kergejalgseid, tantslevaid vuhisedes langes, valgustades k6iki.

Ent ei r6ndur uinuda saanud: kartlik oli. Vaikus valitses onnis. Ent siis: Oli m66dunud aega, et magama hakkamiseks kyll. Liigahtas erak, t6stis p66gi ja kuulaha: Siis asemelt ronis, lambigi syytas. V6is n6ha: silmad tal otsekui veriseina l6ikisid, punnis p66st, k6ed kramplikult v6risesid. Haaras noa pika ja terava ja hiilis siis kassina kyyrus kikivarvul, puss yhes, lamp teises k6es. Hiilis hambad hirvil, silmis pilkavat naeru. Lambi pani p6randalle ja l6vina langes magajalle: v6lgahtas korra nuga kaares pikas, rakstas siis kuhugi, et l66gist tugevast erakki k6puli langes. Ent siis kajas hullumeelist naeru, j6ledalt ja erak haarati k6rist, k6sist tugevaist. Pigistefi, et silmad langesid v6lja, suust vahtu nilbet tilkus. Koputati korra vastu p6randat, siis j6i lamama erak elutuna, keel ripakil suust. Too m6istatus lahenes:

Polnudki uinund r6ndur, oli m6elnud suuri m6tteid. Kahtlus teda piinas. Ettevaatlik oli: ehitas omist riideist enda. Puges ise ahju taha ja vaata! Syndiski too, mida aimand oli.

6kki aga j6lle k6rgatus v6gev: onn purustati v6lgust. Uimasena langes r6ndur kuhugi m6tsatades ja — 6rkas, olles vaid kukkund t6elikult magades voodist.

10. 3. 27.

Marmorneitsi.

Kõrgel mäenõlval on kujuri kodu.

Mööda ringlevat mägitheed
liigub vanker kahe härjaga ees.
Vankri järel sammub kujur
aineti vahtides marmorile.
mida kannab massiivne vanker.
Peatub nüüd värava ees.

— Öhtu on.

Kujur on tulnud koju mägedelt ;
hilju astub üle läve suledes ukse.
Näe — ta lähineb aknale läänes,
kust näha mägede tipul kaduva päikese kiirtes
punetav põline jää.

Kuulda on palve sõnu :

— Võim, kes sa mulle kinkisid elu,
mõistuse annetid, hinge peitsid tunded,
luba mind raiuda osa mu hinge
valgesse kivvi ; mu mõtted
ma köidan . . . , valgesse kivvi
ma peidan armastuse. —

Läbi avatud akna tungib tupp
lauluhäääl külast mäe jalal.

Hõljub udu all orus majade kohal.

— Kuni hilja õõni on kuulda kujuri elamus peitli lõõke. —

— Hommikul ärgates jooksis ta lapsena mäele,
päeval põgenes vargana võõraste eest,
õhtuil marmorit raius hilja õõni
kuni uinus peitel kramplikult käes. —
Kadusid nii kujuri päevad.

Aasta on mööda. On kevad.

Kujur on mägedelt tulnud, seisatleb marmori ees,
millesse raiund ta saleda naisekuju palmik käes.
Ent asjata otsib kujur marmorist enda hinge ;
pole ei naisekujus ainustki tundeist,
milliseid peidab kujuri hing.

Otsib uuesti — aastaid.

HR.

ENSV
Riik
Avalik
Logo

H. Reino'lt.

On jälle kevad.

Möödund on lühike öö. Koidab.
Najatund kujur on kuju jalale,
paljude uneta ööde järele
jälle kord sulenud silmad.
Ärkab nüüd, mil päike üle põlisjää vaatab,
leiab marmorist selle, mida otsinud aastaid —
oma hinge.

On varane hommiku tund.
Mäe nõlva veel videvik vajjab,
Kiirtes vaid mägede harjad,
Kullates sõmerdund lund.

Kujur on kahvatund, kolletund näol
puurivad marmori kaks silma.
Aastaid ta veetnud siin põlisjää piiril
kesk mägede peegelvalgust, külma.
Igal lõõgil valgesse kivvi
raius ta osa oma hingest,
igal viipel marmorisse
kallas tilga südame verest.

Juba kuldab päikesekiir mägede nõlvu ;
vallatult, kuulmatult tungib tupp,
langeb kujuri kahvatund näole,
annab tal peletav-õudse ilme.
Ent nagu elav neitsi seisab kujuri ees
Kiirte kullas õhetav marmorraid palmik käes.
Tuksatab midagi kujuri näos —
vaaruvail sammel komberdab kujuni. —
Kõidab päikesekiir valguselõimi
marmorneitsi ja ta jalgel lamava kujuri.

Kordi kolm päike jälle rännanud üle mägede.
On õhtu.
Pole ei näha kujuri elamus küündla tulukest,
Õhtuil ennem ta süütus, kui saabus mägedel videvik,
teadis siis küla all, et kujur koju tulnud mägedelt.
Juba kolmas öö, mil pole valguse märki,
päivilgi neil ei näind kujurit küti silm ;
mure eks ole see, mis mäele tõusma a'ab preestri.

Põlisjää peegelvalgus kuldab kujuri kodu,
hetkel kui astub üle avatud läve preester ;
astub tupp, millisest õil ennem valguse lõim
laskus alla külla mäejalal kus preestri kodu.

H. Reino'lt.

Kuuleb preester enda sammude külma kaja,
seisatleb lävel ning näeb ruumi kaugemal küljel
mägede peegelvalguses seisvat marmorkuju,
— Pole ei kivi see preestri ees, näib, kui oleks tas hing,
näib kui oleks voolanud veri ta elustund rinda
kujuri kahvatund, eluta laibast ta kivisel jalgel.

Laskub alla preester mööda jalgteed mäe nõlval,
teatama külale all, mida näinud ta mägedel.

26. III — 13. IV 27.

Metsapoeg.

Sygiseleegiad.

Lutsuson,

I.

Ma kõnnin sygismetsa radu.
Tee läbi metsa lookleb nagu madu
ja radadel on koltund lehti ladu.

Leht lehe järgi katmas kivi rünki
ja metsaalust mulda, pae zinki.
Näen üksikuna katkist pinki.

Ja ikka edasi ma astun metsa sünki

II.

On loodest kustund eha puna
tuul idast läände võtnud suuna
linn vaikind, — seisab hääletuna.

Ja raekoda vihmast hall kui tina
Bulvaarel hõljub kerge udu vina —
Hall taevas. Pilved katnud taegasina.

Öö laotub kui surnulina.

III.

Maa üle käivad sygistuuled
Õhk raske, kaebusi kui kuuled
et hilissygisel on karmid huuled.

Veel tasa haavad värisevad
nad sygislaulus unelevad
et tuleb jälle ükskord kevad.

Ent nemadki kord kodunevad.

IV.

On taevas mustjas tume hall
nii hall! nii hall! ja kaugemal
on langend lehti puude all.

Kõik suve ihad kadund must
ja põlgan suvist joobumust
veel kuuleks nagu suve kajastust.

Vaid hinges tunnen igatsust.

Sygis 1927.

Ajalaul.

P. G.

Aeg imelik mind piinab nagu vangi,
Kes surut vangikambri üksildusse.
Vang ootab, igatseb vaid saada kangi,
Et murda teed ja minna vabadusse.
Aeg pöörane mind piinab nagu vangi!
Käib kommuniste nagu rongaparvi,
On relvastatud, alata et mängu,
Et hävitada kodanluse närvi
Kesk seda yhiskonda jäänud kängu.
Ajan õudsen sikutaden pähe sarvi
Inimesed muutund julmeks, santideks!
Sääranegi aeg ju oli enne meid.
Pole rõõme nagu pulmeks! Pantiden
Võib hanki raha, käien elunõude — teid.
Aeg! vaid kõlbame kõik vaimeks, tontideks!
Aeg raadio meil tulnud vara liig,
Me pole selle väärt: on ymbrus ihnus, tige.
Ja pahedega võidelden vaid saabub viik,
Kõik madalusen roomab nagu figu.
Aeg julm mind poob nagu ymber kõri niit!

23. 11. 27.

E. Ilmas'elt.

Sa oled...

Sa oled nii veetlev, nii armas ja samal ajal ka armuta, lahku-seta. Sa oled õrn kui kevadlill ja ka karm kui ohakas, sa oled ilus, andekas, kuid ka — inetu.

Jah! Ma ütlen seda, ma ei karda, sest sa oled sarnane, oled muutlik.

Kord näitad sa end kõiges oma toreduses, hiilguses, kõiges omas säras — siis oled sa otse joovastav, uimastav oma ilmega.

Kuid see on mööduv, ajutine nagu päikesepaiste sügisel.

Siis ilmud sa tumedana, pilvisena, ähvardavana kui äikesepilv, kust iga silmpilk hävitust ja hukatust alla võib sadada — siis oled sa inetu.

Sa oled salalik, väikene mõistatus mu ajule, sa varjad endas palju, kuid sa ei avalda seda; Su hing tunneb palju — rõõmu kui ka kurbust — sooviksid seda avaldada ka muile, et leida kergendust oma hingele, kuid sa ei julge, oled nii häbelik, nii kartlik.

Sina uhke ja tuline inimolevus, sina just kui põletav leek, ent tõelikult puhas granaadi õis!... Oo, kui palju südamevalu oled sa mõnele valmistanud ja kui palju rõõmu ning päikesepaistet võid sa ka mõnele jagada!

Sa gratsiöösne, puhtklassiliste näojoontega, marmornahaga ja valkjate juustega Eesti naine — küll oled sa veetlev, ihaldatav, sa oled tundeline, oled musikaalne.

Kuid sa oled ka kõrk, uhke, südameta, tunned rõõmu teiste valudest, katsud valmistada, katsud uuendada haavu, et siis mõnuga jälgida valugrimasse kannataja näol.

Miks oled sa sarnane?

Nii tõukad sa kõik endast, tähelpanematult kaovad kõik sõbrad su ümbert, ning lõpuks leiad sa end täiesti üksinda, mahajäetuna. Kõik on su ümbert kadunud, vajunud nagu kuhugi sügavikku, kust ainult nende tumedad varjud su silme ees tantsivad, kelledest selget pilti saada on võimata — see on minevik.

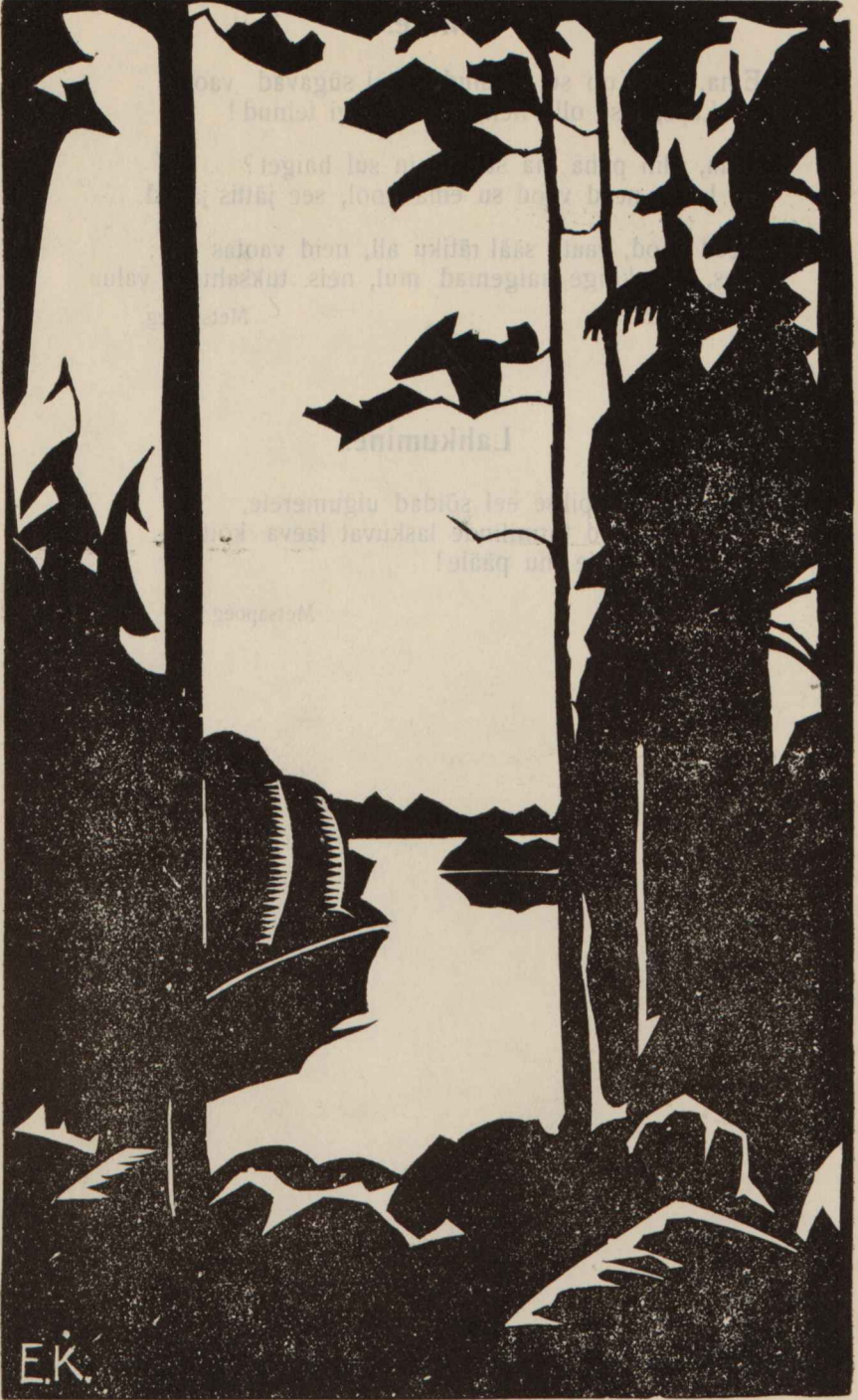
Kuid kõik ei kao, sulle jääb üks

Viimaks tunned ka langevat end, kuid sa ise langed sügavamale langed mööda omi sõbrust, kuhugi halli kaugusse.

Sääl on täielik vaikus, täielik üksindus — igavik.

Paides 17. IX 27.

—YVE—

E.K.

E. Kustman'ilt.

Mure.

Ema, miks on su kulmudel säääl sügavad vaod?
— Laps, lase olla neil, neid sinagi teinud!

Ema, olin paha ma sul, tegin sul haiget?
— Laps, need vaod su ema hool, see jättis jäljed.

Need vaod, vaata säääl rätiku all, neid vaotas elu;
laps, nad kõige haigemad mul, neis tuksahtub valu.

1. V. 27.

Metsapoeg.

Lahkumine.

Kui Sa pikse eel sõidad ulgumerele,
kui näed tormilinde laskuvat laeva kõitele,
siis mõtle mu pääle!

Metsapoeg.

EK

Ar 927P

Ajator